

tum, quos in hoc actu non peccasse præmiseras: quod si non vere id concesseras, sicut processus tui sermonis indicat, ipsæ sunt execrandæ, quæ causam fecerunt mali. Verum illæ substantiam propriam non habent; sed nomine suo personarum opus indicant: parentes igitur, qui conventu suo causam fecere peccato, jure damnabiles. Ambigi ergo jam non potest, conjuges æterno supplicio mancipari, quorum labore actum est, ut ad dominatum exercendum in homines diabolus perveniret. Quod si concesseris, illud totum quod antea tenuisse videbaris amittes, id est, quod hominem Dei opus dixeras. Necessario quippe sequitur, quia per commixtionem corporum origo progenitis est, si per originem malum in hominibus, per malum jus diaboli in homines, diabolum esse auctorem hominum, a quo est origo nascentium. Post quæ ipsius denuo verba repetivi: « Nam sicut peccatum, sive hinc, sive inde trahatur, opus » est diaboli; sic homo, sive hinc, sive inde nascatur, » opus est Dei¹. » Ac protinus insurrexi hoc modo. Cum illam vocem timoris tui cogito, qua dicis nuptias malum non esse, istos alios sermones tuos sine risu considerare non possum. Si enim credis a Deo homines fieri, et esse conjuges innocentes; vide quam stare non possit, trahi ex his originale peccatum². Certe non peccat iste qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat ille qui condidit: per quas rimas inter tot præsidia innocentiae, peccatum fingis ingressum. »

AUGUSTINUS. Jam his verbis tuis, etiam cum ipsos libros tuos legissem, respondisse me sufficit. Verum et hic admoneo, Apostolum potius audiendum esse, quam te, qui non occultam rimam, sed apertissimam januam demonstravit, qua peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in

¹ Vide lib. 1 de Nuptiis, cap. 1. — ² Ibid. cap. 28,

quo omnes peccaverunt¹: quæ verba ejus, cum secundum vos, non secundum ipsum, exponere cœperis, tunc apparebit cui rectitudini veritatis loquacitate tortuosissima relucteris.

XXV. JULIANUS. « Hunc ergo de opere meo priore contextum, in hoc secundo libro suo sibi², licet cum interpolatione, proposuit. Nam et commemoratam a me formationem corporis, et ingressum animæ, quam novam in unoquoque a Deo conditam, tam ratio, quam legis sacræ Ecclesiæque catholicæ confirmat auctoritas, ut spero, arte præteriiit. »

AUGUSTINUS. Qui legit sex libros meos, quibus refutavi quatuor tuos, de quorum primo quæ voluit, et sicut voluit, ille decerpit, cui respondi in libro isto quem nunc frustra redarguere loquacissima vanitate conaris³; sic me tibi in tertio meo respondisse reperiet, ut videat, non me arte præteruisse quod dicis; sed illum potius cujus chartulæ respondebam, hoc de opere tuo noluisse transferre sive studio brevitatis, sive quia pertinere non putavit ad causam.

XXVI. JULIANUS. « Jam reliqua, licet aliquibus sermonibus variata, contexuit. Contra has ergo objectiones meas nihil quo repercuterem excogitavit: sed verum me collegisse, argumentandi inopia confessus, dicit mihi ad hæc omnia Apostolum respondere, qui pronuntiet, « per » unum hominem peccatum intrasse in hunc mundum. » In quo loco, quis eum eruditus sanum habuisse caput æstimet, qui non intellexerit aut prætereunda sibi esse contra quæ nihil poterat invenire, aut quæcumque excogitanda quæ referret objectis, ad quorum confirmationem Apostoli verba conjungeret. »

AUGUSTINUS. Sed melius verbis apostolicis refelleris

¹ Rom. v, 12. — ² Vide lib. II de Nuptiis et Concupiscent. cap. 27 et 29. — ³ Ibid.

quam meis : nec tamen et apostolicis cedis ; sed mavis etiam ipsa pervertere, quam te corrigere.

XXVII. JULIANUS. « Quæsi ergo consequentissime, ut omnis mecum eruditio recognoscat, peccatum quod opus est malæ voluntatis, et opus diaboli dicitur, per quid inveniretur in parvulo : si per voluntatem ; at nullam in eo fuisse, etiam hic, cum quo agimus, confitetur : si per nuptias ; sed has pertinere ad opus parentum, nemo qui dubitet, quos in hac commixtione non peccasse præmiserat : aut si concessionis hujus pœniteret disputatorem, sicut processus operis indicabat ; profiteretur esse reos parentes, quorum conventu regnum in imaginem Dei diaboli pararetur¹ : et addidi, necessariis disputationum gradibus, per originale peccatum auctorem corporum diabolum definiri : quia si per originem malum in hominibus, per malum jus diaboli in homines ; diabolus est auctor hominum, a quo est origo nascentium. Quæ quoniam in antro Manichæorum Traducianos esse clusura deprehenderat : verti clavem, ut præberem captis effugium ; admonuique, ut si vere a Deo crederet homines fieri, pureque confiteretur esse conjuges innocentes, intelligeret trahi non posse ex his originale peccatum. Certe non peccat, inquam, iste qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat iste qui condidit² : per quas rimas, inter tot præsidia innocentiae, peccatum fingis ingressum ? Quid potuit, rogo, sanctius, quid verius, quid lucidius, quid brevius, firmiterque componi, quam post tria sumpta quæ inimico concedente susceperam, inferrem quartum, in quo erat summa conclusio ? Nam cum uno nonnunquam, aut duobus sumptis, tertium necessario colligatur, qua lege mihi post tria concessa, quartum quod his adhæ-

¹ Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27, et lib. III contra Julian. cap. 24. —
² Vide lib. II de Nuptiis, cap. 28.

ret, non liceret inferre ? Et hoc quidem in secunda disputatione : cæterum in priore, quinque mihi aut amplius conceduntur, post quæ fit legitima invictaque conclusio.»

AUGUSTINUS. Vide quam per multa vageris, timens ne Apostoli verba sine tuis præjudiciis audita te damnent, sicut jam Ecclesia catholica judicante damnarunt. Sed excurrere quo volueris, remorare quantum volueris, multiplica gyros tuos quaquaversum volueris : quando-cumque ad eadem verba veritatis navis fallaciarum tuarum pervenerit, sine dubio naufragabis.

XXVIII. JULIANUS. « Jam igitur ad eum convertamur. Dederas mihi, peccatum opus esse voluntatis : potui statim dicere consequenter, Voluntas autem quæ peccet, in parvulis nulla est, peccatum igitur in parvulis non est. Verum ut pluribus premereris testibus, interrogavi sensim, per quid hoc peccatum inveniretur in parvulo ; ne forte per voluntatem ? Post quod, te connivente, suscepi nullam in eo fuisse conscientiam voluntatis : adjunxi, ne per primam culpam membrorum lineamenta traxisset ? sed hæc a Deo informari, et per hoc bona esse concesseras. Petivi tertium, utrum per ingressum animæ, reatum advectum putares ? sed hanc esse novam, nec quidquam seminibus debere constabat. Intulit deinceps, ne (quia nihil tibi de his remanserat arguendum) nuptias, id est, commixtionem corporum, diaboli opus vocares ? sed has pertinere ad parentum operam, te quoque annuente, monstravi. Illis igitur omnibus quæ supra diximus absolutis, conjuges qui fuerant causa peccati, tradux tua diabolo mancipabat. Post quæ omnia, quod tibi propinquabat impegi, ut dicerem credere te diabolum auctorem corporum, cui commixtionis operam, sine qua origo corporum esse non poterat, deputasses. Et hæc quidem

disputatio, quo morbo oppressus esses, ostendit: illa autem secunda, et te miserabilem cum ejusmodi sensibus et catholicos etiam timoris tui suffragio invictos probavit. Te enim dante, a Deo fieri homines, et esse conjuges innocentes, ac parvulos per se nihil operari: his tribus sump-tis, irrefutabiliter illatum est, cum non peccat ille qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat iste qui condidit, nullam remansisse rimam, per quam peccatum doceatur ingressum. Tibi ergo si displicet quod collectum est; abnue quod dedisti, et dic aut illum peccasse qui genuit, aut illum qui condidit, aut istum qui natus est: ex quibus unum insanum est, aliud Manichæum, tertium supra Manichæos: insanum, si dixeris delinquere parvulos; Manichæum, si accusaveris conjuges, supra Manichæos, si peccati Deum æstimaris auctorem. Quod si hæc omnia tam aliena sunt a vero, ut adhuc ea metuas libere confiteri; qua impudentia, homo omnium amentissime, hoc quod a nobis illatum est, persistis negare?

AUGUSTINUS. Cum ad verba Apostoli veneris, ibi non rimam non invenies, sed apertissimam januam, qua peccatum intravit in mundum: quam conaberis quidem claudere; sed ex ore infantium atque lactentium¹, salvatorem potius Christum, quam te laudatorem quærentium, et non anfractuosas disputationibus, sed mutis fletibus miseriam suam multo certius contestantium, (quam profecto, si primi hominis rectitudo et beatitudo mansisset, nullo modo in paradiso habere potuissent,) cum tua tota loquacitate vinceris.

XXIX. JULIANUS. « Quatuor personarum causa vertitur, Dei opificis, duorum parentum de quibus materia præstat operanti, et parvuli qui nascitur. Dicis tu in hoc choro habitare peccatum: interrogo ego, a quo fiat,

¹ Psal. viii, 3.

utrum a Deo; negas: a patre; totidem negas: a matre: idem negas: a parvulo; negas: et adhuc non putas fuisse conclusum, quia non possit esse inter hos quatuor, quod ab his quatuor nullus admittit?

AUGUSTINUS. Quidquid vis dicas: ad verba Apostoli aliquando venturus es: et quisquis ea per istarum argumentationum tuarum loca singula recordatur, quæ nos assidue propter lectoris fastidium repetere nolumus, ipsa sua tibi recordatione respondet.

XXX. JULIANUS. « Ad quid ergo persuadendum aut Scripturas releges, aut conscios nominabis, qui adhuc quod sentis non potes definire? Quid te juvat, ut Adam doceas deliquisse, quod ego penitus non refello? Quærimus, Adam ante tot sæcula mortuo, peccatum, quo in diaboli jus Dei imago transcribitur, per quid inveniatur in parvulo?»

AUGUSTINUS. Cur nec tu admittis in regnum Dei, nullum habentem secundum te meritum peccati, imaginem Dei? Cur ministratur sanguis, qui de similitudine carnis peccati in remissionem fusus est peccatorum, quem bibit parvulus, ut habere possit vitam, si de nullius peccati origine venit in mortem? Si hoc tibi displicet, aperte nega parvulum Christum, aperte nega pro parvulis mortuum, qui unus pro omnibus mortuus est: unde colligit quod dicit Apostolus: « Ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est¹. » Dic aperte: Mortui parvuli non sunt, qui peccatum nullum habent; morte pro se Christi, in qua baptizentur, non opus habent. Jam dic evidenter, quod latenter sentis, quoniam satis prodis tua disputatione quod sentis: dic, inquam, parvulos frustra fieri Christianos: sed vide, utrum te ipsum debeas dicere Christianum.

¹ 1 Cor. v, 14.

XXXI. JULIANUS. « Si per commixtionem parentum : damna nuptias professione, quas argumentatione condemnas ; et deme nobis laborem, quo te convicimus esse Manichæum. Sin autem tu non id audes dicere, ac ratione¹ contumax concumbentibus inclinaris, ut per argumentorum hactenus inaudita portenta, dicas libidinem diabolicam esse, eamque in sensu coeuntium positam, ad voluptatem parentum, ad reatum pertinere nascentium ; tuam quidem amentiam et turpitudinem prodis : sed precor ne tibi tantum arroges, ut putes nobis liberum non esse cum honore Dei nascentium innocentiam contueri ; cum tibi liceat et libeat, cum accusatione Dei, a reatu quem dicis libidinis, libidinantium membra purgare.

AUGUSTINUS. Quolibet pruritu libidinem, id est, concupiscentiam carnis laudes, dicit eam Joannes apostolus a patre non esse, sed ex mundo esse² : propter quam recte dicitur diabolus princeps mundi esse³. Nam scimus, quod mundum Deus fecerit. Hoc ergo malo concupiscentiæ carnis bene utitur pudicitia conjugalis ; ejusque mali reatum a nascentibus tractum solvit regeneratio spiritalis. Hoc quandiu non sapis, non catholicus, sed Pelagianus futurus es ; et Scripturis sanctis, quantumlibet eas defendere tibi videaris, contradicurus es. Me autem quoties propter hoc contradicis, Manichæum dicis, profecto et illum dicis, qui hominem membris genitalibus infusum, et concupiscentiæ voluptate concretum, ante dicit excipere delictorum contagium, quam vitalis spiritus munus haurire. Ambrosius est iste, Juliane : Ambrosium Manichæum dicis⁴, insane.

XXXII. JULIANUS. « Nam cum pronuntias, concupis-

¹ Forte rationis. — ² 1 Joan. II, 16. — ³ Joan. XII, 31. — ⁴ Ambros. lib. de Philosophia.

centiam carnis a principe tenebrarum in homine fuisse plantatam, eamque esse diaboli fruticem, ex se humanum genus quasi poma propria proferentem ; absolute quidem proderis, quod non Deum, sed diabolum dicas hominum conditorem : quo dogmate impiissimo, et conjugiorum negotium, id est, genitalium admixtio, et caro cuncta damnatur. »

AUGUSTINUS. Non damnatur : sed non a te quasi sana laudetur, ut etiam te confitente, a suo Conditore ac Salvatore sanetur. Nam hoc in quibus non fit, sine ulla dubitatione damnabitur.

XXXIII. JULIANUS. « Cum vero post hoc sacrilegium adjungis, et dicis, profiteri te diabolicam quidem esse gignentium conjugum voluptatem, diabolicam genitalium commotionem ; sed tamen et ipsa membra quæ moventur, et conjuges qui voluptate afficiuntur, reos non esse ; verum pro his omnibus novos homines, id est, rude opus in nascentibus Deitatis accusas : nihil quidem de Manichæorum impietate deponis ; sed tam immanem moti capitis ostendis furorem, ut consequentius fovendum, quam amputandum judicarentur, nisi voluntatem ac studium in hac re tuum, et multorum eversio, et tua obstinatio, et Scripturarum multiplicatio loqueretur. »

AUGUSTINUS. Has contumelias non indignanter audire debeo, cum his Ecclesiæ doctoribus qui per unum hominem in mundum introisse peccatum¹, sic intelligunt, ut rectus Apostolus loquitur ; non ut Julianus perversissimus opinatur. In his sunt, ut alios taceam, Afer Cyprianus, Gallus Hilarius, Italus Ambrosius, Græcus Gregorius : a quibus eruditissimis prudentissimisque judicibus, quales te non invenire vana præsumptione conquereris, hæresis vestra prius est damnata quam nata.

¹ Rom. v, 12.

XXXIV. JULIANUS. « Lege et de hoc quartum operis mei librum : et quantum diabolo , quem patrem tuum dicis , ac libidini matri tuæ , sub criminandi specie blandiaris , intelliges »

AUGUSTINUS. Legi etiam quartum tuum , et meo sexto ad ejus tibi cuncta respondi , quis autem nostrum vicerit , judicet pius lector amborum.

XXXV. JULIANUS. « Verum jam Apostoli verba videamus , quem mihi ad omnia , quem supra posui , respondere dixisti. » Ad omnia ista huic respondit Apostolus¹ , qui neque voluntatem arguit parvuli , quæ propria in illo nondum est ad peccandum ; neque nuptias , in quantum nuptiæ sunt , quæ habent a Deo non solum institutionem , verum etiam benedictionem ; neque parentes , in quantum parentes sunt , invicem licite atque legitime ad procreandos filios conjugati : sed , « Per unum , inquit , hominem » peccatum intravit in mundum , et per peccatum mors , » et ita in omnes homines pertransiit , in quo omnes peccaverunt². » Quod isti si catholicis auribus mentibusque perciperent , adversum fidem gratiamque Christi rebelles animos non haberent , neque conarentur inaniter ad suum proprium et hæreticum sensum hæc apostolica verba tam dilucida et tam manifesta convertere , asserentes hoc ideo dictum esse , quod Adam peccaverit primum , in quo de cætero , quisquis peccare voluit , peccandi invenit exemplum ; ut peccatum scilicet non generatione ab illo uno in omnes , sed illius unius imitatione transiret. Cum profecto , si Apostolus hic imitationem intelligi voluisset , non per unum hominem , sed per diabolum potius , in hunc mundum peccatum intrasse , et per omnes homines pertransisse dixisset. De diabolo quippe scriptum est , « Imi-

¹ Vide lib. II de Nuptiis , cap. 27. — ² Rom. v , 12. — ³ Sap. II , 25.

unum hominem dixit , a quo generatio utique hominum cœpit , ut per generationem doceret iisse per omnes originale peccatum.

AUGUSTINUS. Dixisti verba libri mei , dic jam quemadmodum accipienda sint quæ ibi posui verba Apostoli : ut magis magisque manifestetur hæreticus , laudatorem te supponendo , ut auferas parvulis Salvatorem.

XXXVI. JULIANUS. « Abuti te imperitia faventium tibi , et delitescere sub ambiguitate verborum , quicumque ille fuerit operum nostrorum eruditus lector , intelligit. Reliquum vero vulgus , de quo Propheta loquitur ad Deum , Æstimasti homines sicut pisces maris¹ : mutua prægressione decipitur , ac salutiferæ discretionis ignarum , totum putat conjungi posse rebus , quod viderit vocibus esse sociatum. Quid vero sit consequens , quid repugnans , quibusque concessis quid lex inexpugnabilis et reverenda orationis cogat inferri , nisi doctissimus attentissimisque non judicat. »

AUGUSTINUS. Adhuc circuis quærendo dialecticos , et vitando ecclesiasticos judices. Dic jam quomodo accipiendum sit , « Per unum hominem peccatum intravit in mundum² : » melius videlicet hoc intelligens , quam ille qui dixit , « Omnes in Adam moriuntur , quia » per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum , et per peccatum mors , et ita in omnes homines » pertransiit , in quo omnes peccaverunt³. » Illius igitur culpa mors omnium est. Et idem ipse alibi : Fuit Adam , et in illo fuimus omnes⁴ ; periit Adam , et in illo omnes perierunt. Ambrosius est ille , non quicumque de vulgo , cujus imperitam multitudinem non valentem de tuis disputationibus judicare , nimis alta cervice et proterva fronte

¹ Habac. I , 13. — ² Rom. v , 12. — ³ Ambros. lib. IV in Luc. cap. IV , v. 38. — ⁴ Ibid. lib. VII , cap. 15 , v. 24.

contemnis : Ambrosius est , inquam , cui nulla ex parte in ipsis litteris sæcularibus , de quibus multum inflaris , æquaris : in ecclesiasticis vero quis ille sit , audi vel lege Pelagium doctorem tuum , et noli amare sensum a sensu tanti hujus doctoris alienum.

XXXVII. JULIANUS. « Et hoc est propter quod maxime miserantes Ecclesiarum ruinas , ad virorum prudentia illustrium provocamus examen , ut non quid dicatur , sed quid consequenter dicatur appareat. Si enim sub tali concilio disceptaretur ; tibi utique non liceret , aut quod negaveras inferre , aut quod affirmaveras denegare : in libro vero tuo , quem nulla pudoris censura castigat , et quod catholici dicunt , et quod Manichæi , confidenter agglomeras , hac sola opinione contentus , si respondisse dicaris ; quid autem habeat ponderis oratio tua , quid constantiæ , cogitare etiam ineptum putas. »

AUGUSTINUS. Rogo dic jam quomodo intelligendum sit , « Per unum hominem peccatum intravit in mundum¹ : » quid adhuc calumniaris , conviciaris , tergiversaris ? Si in concilio , cujus videris desiderare judicium , sederent Cyprianus , Hilarius , Ambrosius , Gregorius , Basilius , Joannes Constantinopolitanus , ut alios taceam ; numquid doctiores , prudentiores , veraciores judices quærere auderes ? Ipsi contra dogmata vestra clamant , ipsi scriptis suis vestra scripta condemnant : quid quæris amplius ? Hoc jam in primo et secundo librorum meorum satis docui , quod contra tuos quatuor ego sex edidi : sed ecce adhuc te audire paratus sum ; dic jam quomodo sit accipiendum , quod per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XXXVIII. JULIANUS. « Denique sine cunctatione tri-
buens quæ poposci , quidque ex his confectum esset aspi-

¹ Rom. v, 12.

ciens , profiteris te ad hoc quod extruximus , imbecillum esse ; apostolum Paulum illis omnibus quæ diximus , obviare ; quem tamen inducis eadem quæ tu dederas , concedentem. Ais enim , Apostolus neque voluntatem arguit parvuli , quæ propria in illo nondum est ad peccandum¹ : quo dato , jam convictum est , nec posse in illo quodpiam esse peccatum , cujus nulla alia conditio est , secundum definitionem quoque tuam , quam voluntas admittendi quod justitia vetat , et unde liberum est abstinere. »

AUGUSTINUS. Hæc definitio peccati est ejus , quod non est etiam pœna peccati. Nam ubi malæ consuetudinis voces esse contenditis² , atque ita voces vestri dogmatis suffocatis , dic , si audes , quomodo voluntati hominis liberum sit abstinere a malo , ubi audis , « Non quod volo ago : » aut nega esse malum , ubi audis , « Non quod volo facio » bonum , sed quod nolo malum hoc ago³. » Sed utique agnoscimus , hoc peccatum pœnam esse peccati ; et ideo discernendum ab illa definitione peccati , ubi voluntas hoc committit , unde liberum est abstinere. Intellige quod dico ; et dic jam quæso , quomodo sit accipiendum , Per unum hominem peccatum intravit in mundum.

XXXIX. JULIANUS. « Ergo si Apostolus non arguit in illo propriam voluntatem , quam intelligit nec esse potuisse ; pronuntiat utique , nec signum in eo criminis apparere , ea maxime judicante justitia , quæ non imputat peccatum , nisi a quo liberum est abstinere. Verum non hoc solum tribuisse contentus , addis , » Neque nuptias arguit Apostolus , in quantum nuptiæ sunt , quæ habent a Deo non solum institutionem , verum etiam benedictionem⁴. « Quod per se solum æque posset ad expugnandum peccatum naturale sufficere : quia si scit Apostolus , ut

¹ Vide lib. II de Nuptiis , cap. 27. — ² Forte conceditis. — ³ Rom. vii, 19. — ⁴ Vide lib. II de Nuptiis , cap. 27.